

دبیران و دبیرخانه

درس دینی و قرآن

گپ و گفتی با موسی عمرانی، دبیر دبیرخانه راهبری
کشوری درس دینی و قرآن مستقر در خراسان رضوی
رمضانعلی ابراهیمزاده گرگی

اشاره

همکار ما، موسی عمرانی، چند سالی است که در سمت دبیر دبیرخانه راهبری کشوری درس دینی و قرآن، مستقر در شهر مشهد، مشغول انجام امور مربوط به این درس است. وی ضمن تحصیل در حوزه علمیه، دوره دانشجویی را نیز تا مقطع کارشناسی ارشد طی نموده است.

● آقای عمرانی، از ضرورت‌های تشکیل دبیرخانه «دینی و قرآن» بگویید و بفرمایید وظیفه اصلی دبیرخانه چیست؟

○ عمرانی: فلسفه شکل‌گیری دبیرخانه به ضرورت شکل‌گیری گروه‌های آموزشی برمی‌گردد. به این علت که گروه‌های آموزشی حلقه واسط و پل ارتباطی میان حوزه برنامه‌ریزی درسی و آموزشی با دبیران در فضای آموزشی هستند، شایسته است بیشتر از آنچه در حال حاضر شناخته می‌شوند، معرفی گردند.

گروه آموزشی یک درس در آموزش و پرورش تقریباً مانند گروه‌های آموزشی یک درس در دانشگاه است. دبیران و استادان یک رشته درسی در آن گروه عضویت دارند و برای

گرفتن تصمیم‌های مشترک با هدف گره‌گشایی‌های علمی و چگونگی تدریس و آموزش آن درس و ایجاد وحدت رویه با هم مشورت و همفکری می‌کنند. فعالیت آنان با فعالیت‌های کارشناسان آموزشی در معاونت‌های مربوطه فرق دارد. کارشناسان آموزشی با انبوهی از امور مربوط به سازماندهی دبیران، آزمون‌ها، چگونگی مدیریت مدارس برابر چارت تشکیلاتی، نظارت بر اجرای صحیح و دقیق آیین‌نامه‌ها و بخش‌نامه‌ها و... مواجه‌اند. بنابراین، آنچه در گروه آموزشی هر درس، در ساعت اختصاص داده شده تعقیب می‌شود، کاملاً با کارهایی که در شکل‌آفرینی انجام می‌پذیرد متمایز است؛ اگرچه همفکری و تعامل، که ضرورت پیشرفت در جهت اهداف است، همواره وجود دارد.

برخی از اهدافی که گروه‌های آموزشی، آن‌ها را پیگیری می‌کنند، عبارت‌اند از:

۱. بررسی سؤالات امتحانی؛
۲. ارزیابی از نحوه تصحیح اوراق امتحانی؛
۳. آموزش طراحی سؤال مفهومی و استاندارد و ارائه الگو؛
۴. چگونگی تدریس فعال و گسترش آن؛

برقراری ارتباط با کارشناس قرآن در معاونت پرورشی، ستاد اعتلا و تعمیق تربیت دینی، ستاد امر به معروف و نهی از منکر، و ستاد همکاری‌های علمی حوزه علمی و آموزش و پرورش به منظور وصل این ستادها و کارشناسی‌ها به نیروهای حاضر در صف و کلاس مورد توجه است

۵. نقد و بررسی کتاب‌های درسی و تعامل با دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی؛
  ۶. آشناسازی معلمان با روش‌های تدریس برتر و ارتقای آن‌ها؛
  ۷. کمک به توسعه بهره‌گیری از فناوری‌های الکترونیکی در فضای آموزشی؛
  ۸. پاسخ‌گویی به سؤالات همکاران و رفع اشکالات درسی؛
  ۹. هماهنگی به هنگام و اطلاع‌رسانی سریع در زمینه بارمبندی‌ها و موارد حذفی کتاب؛
  ۱۰. برگزاری کارگاه‌های تعاملی؛
  ۱۱. جمع‌آوری ایده‌های آموزشی و انعکاس آن‌ها؛
  ۱۲. توجه و تشویق همکاران به پژوهش در راستای سند تحول؛
  ۱۳. تلاش برای به روز کردن اطلاعات علمی و آموزشی همکاران با ارائه نشریات از جمله مجله رشد آموزش قرآن و منابع مورد نیاز و معرفی آن‌ها.
- اضافه بر این‌ها، در گروه دینی و قرآن، باید با انبوهی از دبیران در گستره تمامی پایه‌ها و رشته‌های نظری، فنی و حرفه‌ای و کاردانش ارتباط ایجاد کرد.
- برقراری ارتباط با کارشناس قرآن در معاونت پرورشی، ستاد اعتلا و تعمیق تربیت دینی، ستاد امر به معروف و نهی از منکر، و ستاد همکاری‌های علمی حوزه علمی و آموزش و پرورش به منظور وصل این ستادها و کارشناسی‌ها به نیروهای حاضر در صف و کلاس نیز مورد توجه است. همچنین، با عنایت به ضرورت گسترش مطالعات میان رشته‌ای، ضمن اینکه برگزاری کارگاه‌های علم و دین در راستای اجرای سند تحول برای تمامی دبیران که باید فرزندان این مرز و بوم را براساس آموزه‌ها و تعالیم دینی و قرآنی تربیت کنند، اهمیت دارد، حضور فعال گروه آموزشی درس دینی و قرآن در این عرصه محسوس‌تر و ضروری‌تر به

نظر می‌رسد.

بنابراین، شایسته است با حمایت و هدایت هوشمندانه و نیز با ایجاد انگیزه، نیل به این اهداف را ممکن ساخت. از این رو، لازم بود دبیرخانه‌ای شکل بگیرد تا فعالیت‌ها و تعامل گروه‌های آموزشی را در سطح استان‌ها و ستاد، راهبری و تقویت کند. دبیرخانه راهبری کشوری با اعلام برنامه‌ها و پیگیری آن‌ها در سطح کشور، تولید ۱۰ شماره فصلنامه الکترونیکی با قابلیت چندرسانه‌ای (شامل مقالات، طرح درس‌ها، مکمل‌های درسی، نمونه تدریس، کلیپ آموزشی و...) از آثار تولیدی همکاران در سراسر کشور و توزیع آن‌ها در گستره کشوری، تولید نرم‌افزارهای آموزشی قرآنی و مکمل‌های درسی، برگزاری جشنواره روش‌های تدریس برتر و طرح درس‌نویسی بر مبنای هوش‌های چندگانه، برگزاری کارگاه‌های نقد و بررسی کتاب‌های درسی با حضور سرگروه‌های آموزشی استان‌های کشور و مؤلفان کتاب‌های درسی، فعال‌سازی ارتباطات الکترونیکی و وبگاه و نیز گزارش‌گیری و ارزیابی آن‌ها، در حد مقدرات همت کرده است و تا زمانی که وجود این پل ارتباطی (گروه‌های آموزشی) ضرورت داشته باشد (که به اذعان صاحب‌نظران حوزه برنامه‌ریزی و آموزشی وزارت چنین است)، وجود دبیرخانه‌ای برای هماهنگی و سامان‌دهی فعالیت‌ها ضروری می‌باشد.

● **آیا بر آورد دبیرخانه با نظر گروهی از دبیران درس دینی و قرآن مبنی بر اینکه در دوره تلفیق، قرآن در حاشیه قرار گرفته است و خواهان تغییر در شیوه کارند، همخوانی دارد؟**

○ مهم‌ترین دلیل برای تفکیک درس قرآن از کتاب دین و زندگی در نظر موافقان آن است که به روان‌خوانی و قرائت آیات توجه ویژه شود و مهم‌ترین دلیل بر تلفیق درس قرآن با درس دین و زندگی آن است که هم‌زمان با روان‌خوانی و قرائت آیات، به ترجمه و تدبیر آن توجه و مباحث کتاب بر پایه پیام آیات تدریس و تبیین شود.

با توجه به این نکته که درباره «آموزش قرآن و معارف دینی در دوره متوسطه» گفت‌وگو می‌کنیم، به نظر می‌رسد از دلیل تفکیک که ناظر است به دوره‌های ابتدایی و راهنمایی، فاصله گرفته‌ایم. باید توجه به آموزش قرآن را در دو دوره قبل از متوسطه متمرکز کنیم و با پی‌جویی راهکارهای آموزشی، روخوانی، روان‌خوانی و قرائت را در این دو دوره دنبال کنیم و در پی این باشیم که دانش‌آموزان در

دوره متوسطة با معانی، مفاهیم و پیام قرآن آشنا شوند.

● می‌دانیم که دانش‌آموزان درباره موضوع‌های دینی (شامل قرآن و مباحث آن) هم پرسش دارند و بعضاً هم شبیهه ایجاد می‌کنند (آگاهانه یا ناآگاهانه، مستقیم یا با واسطه). تدارک پاسخ مقتضی و مناسب برای پرسش‌ها الزامی است؛ همان‌طور که باید با دقت و درایت و به شکل درست و منطقی شبیهه‌ها را رفع کرد.

برای این بخش قطعی کار، دبیرخانه چه کاری توانست بکند تا به دبیران برای مواجه‌شدن منطقی با دانش‌آموزان یاری رساند؟

○ عمرانی: نیاز امروز جامعه آموزشی در بخش انتقال مفاهیم قرآنی، به روزرسانی دانش و بینش و استفاده از زبان متناسب با نسل حاضر است. پیشنهاد این است که برای دبیران دینی و قرآن فرصت مطالعاتی در نظر بگیریم تا به ارتقای علمی بپردازند و برای پاسخگویی به پرسش‌ها و شبیهه‌ها خود را آماده کنند. این‌گونه نیست که یک دبیر دینی قرآن را در مقطعی با دانشی مشخص استخدام کنیم، او به صورت کارمند در کلاس درس حاضر شود و از همان دانش و روش، به مدت سی سال در فضای آموزشی بهره بگیرد و در نهایت در آموزش به نتیجه مطلوب برسیم. این دغدغه‌ای جدی است که در دبیرخانه و گروه‌های آموزشی با آن مواجهیم. روشن است که این دغدغه‌مند بودن باید فراگیر شود تا در نظام برنامه‌ریزی آموزشی به گونه‌ای مناسب دیده شود.

حوزه‌های علمیه و نهادهای مرتبط باید ارتباط خود را با دبیران دینی و قرآن بازتعریف کنند و این‌که فضای مناسبی را در این جهت در فرصت‌های مناسب تدارک ببینند. این موضوع که نسل جوان امروز، درس دینی و قرآن را چگونه آموزش می‌بیند، باید دغدغه فراگیر تمام نهادهای مرتبط باشد.

● همکاران درس دینی و قرآن از «ساعات کم تدریس» و حجم کتاب ناراضی هستند. پیشنهاد دبیرخانه برای ایجاد تناسب بین ساعات تدریس و حجم کتاب‌های درسی چیست؟

○ ساعات تدریس درس دینی و قرآن در مجموع ساعات آموزشی قابل قبولی است. الزاماً اختصاص ساعت بیشتر به درس دینی و قرآنی توفیق بیشتر در جهت آموزش‌های لازم دینی و قرآنی را رقم نمی‌زند. آنچه مهم است، داشتن فرصتی مناسب برای آشناسازی و ایجاد علاقه به منظور مطالعه و تفکر قرآنی است. کاهش حجم کتاب متناسب با

حوزه‌های علمیه و نهادهای مرتبط باید ارتباط خود را با دبیران دینی و قرآن بازتعریف کنند و این‌که فضای مناسب تدارک ببینند. این موضوع که نسل جوان امروز، درس دینی و قرآن را چگونه آموزش می‌بیند، باید دغدغه فراگیر تمام نهادهای مرتبط باشد

زمان پیش‌بینی شده و توجه به اولویت‌ها و نیز راهکارهای بهره‌مندی از ظرفیت‌های آموزشی دینی و قرآن در سطح جامعه، ضروری به نظر می‌رسد. مثلاً اگر کارگاه‌های مهارتی در دروس فنی و حرفه‌ای مکمل مباحث نظری‌اند، در درس دینی و قرآن نیز حضور در جلسات عمومی، اردوهای علمی و مسابقات کتاب‌خوانی و مفاهیم قرآنی، راهکارهای مکمل آموزش تلقی می‌شوند.

● فکر می‌کنید دبیرخانه باید به شکل کنونی به کارش ادامه دهد یا نیازمند تحول است؟

○ تحول و تغییر در جهت مثبت، ضرورت همه مراکز، نهادها، سازمان‌ها و دفاتر است که به ارتقای فعالیت‌ها نظر دارند. دبیرخانه راهبری درس دینی و قرآن امیدوار است با فراهم شدن بسترهای لازم بتواند اولاً به ارتباط حوزه‌های ستادی برنامه‌ریزی درسی و آموزشی با حوزه صف مدد برساند؛ ثانیاً ایده‌ها و دیدگاه‌ها و مشکلات آموزشی همکاران در کلاس درس را به مدیران و تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان آموزشی در آموزش و پرورش منتقل کند و انتظارات همکاران را تا حصول نتیجه پیگیری نماید.

● درباره فصل نامه رشد آموزش قرآن و محتوای آن چه نظری دارید؟ لطفاً پیشنهادها و انتقادهایتان را با توجه به کمک آموزشی بودن مجله مطرح نمایید.

فصلنامه رشد قرآن همواره در جهت هموارسازی مسیر آموزش قدم برداشته است و مثبت ارزیابی می‌شود. به نظر می‌رسد، در حال حاضر ضرورت آن است که ساختار مکتوب به ساختار الکترونیکی منتقل شود و قابلیت صوت و آموزش‌های نرم‌افزاری مورد توجه قرار گیرد تا در دورترین موقعیت جغرافیایی و کلاس درس نیز قابل استفاده باشد. سرگروه‌های درسی و دبیرخانه راهبری کشوری درس دینی و قرآن در الکترونیکی شدن فصلنامه و بهره‌گیری از آن، یاری‌رسان خواهند بود.

از شما برای شرکت در این گفت و گو تشکر می‌کنیم.